

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПСИХОЛОГІ УПРАВЛІННЯ

Досить інформативним є *систематичне спостереження*.

У разі такого спостереження увагу слід зосередити на одному аспекті поведінки для того, щоб якомога точніше описати його характеристики.

Експериментальне дослідження – дослідження, у ході якого встановлюються причинно-наслідкові зв'язки за умови маніпулювання одним чи декількома факторами (незалежними змінними) і контролю за іншими (які залишаються незмінними).

Сутність експериментального методу – втручання, мета якого – встановити, як наявність чи відсутність одного з факторів впливає на інший фактор. Розглянемо різновиди цього методу:

1. *структурно-аналітичний метод* – аналіз отриманих результатів, коли експериментатор відслідковує структурну будову прийомів, що застосовуються до випробуваних (лабораторний; констатуючий);

2. *експериментально-генетичний метод* – експериментатор може досліджувати походження й розвиток у дитини тих чи інших психічних процесів, вивчати етапи цього розвитку та фактори, що його визначають (формуючий експеримент);

3. *лонгитюдне дослідження* – тривале й систематичне вивчення одних і тих самих випробуваних (Ж. Піаже, Л. Виготський, П. Блонський, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв та ін.);

4. *експериментально-патологічний метод* – метод синдромного аналізу. З його допомогою досліджуються зміни, що відбуваються у разі мозкових травм, патології мозку, а також у випадку однобокого розвитку якогось психічного процесу (А. Лурія).

Анкети й тести – більш структурований спосіб вирішення тієї чи іншої проблеми, пов'язаний з використанням засобів, обраних залежно від досліджуваного явища.

Анкети дають можливість одержати інформацію про великі групи людей шляхом опитування якоїсь частини цих людей, після чого складається репрезентативна (представницька) вибірка.

Розрізняють чотири способи інструментального забезпечення методу опитування:

- інтерв'ю – вільне, структуроване;
- біографічні анкети-опитувальники, призначені для одержання відомостей про історію життя людини;
- опитувачі інтересів – призначені для виявлення професійних та освітніх потреб людини;
- особистісні опитувальники – для дослідження й оцінювання сили прояву тих чи інших індивідуальних особливостей.

Найбільш поширеними є особистісний опитувальник Г. Айзенка, 16-факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла (16 РР), Міннесотський багатоаспектний особистісний опитувальник (MMPI).

Тести – стандартизований метод, що використовується для вимірювання різних характеристик окремих осіб – об'єктів спостереження. Тести дають можливість оцінити інтелектуальні чи перцептивні здібності, рухові функції чи особистісні риси, поріг виникнення почуття тривоги або прикrostі.

Метод тестів, що буває іноді дуже ефективним, нерідко використовують для підтвердження ідей, що належать більше до сфери інтуїції, ніж науки.

Починалося тестування з розробок Ф. Гальтона (1822-1911), який першим застосував тести для вимірювання психічних властивостей. Відомі «розумові тести» Дж. Кеттелла, а Г. Ебінгауз запропонував методику вимірювання пам'яті у школярів.

У Франції тестування вперше запропонували в 1908 р. А. Біне і Г. Симон. Йдеться про шкалу розумового розвитку для дітей (коефіцієнт інтелекту).

Проективні методики являють собою спосіб опосередкованого вивчення особистісних особливостей людини за результатами її продуктивної діяльності. Наприклад, досліджуваному пропонують щонабудь намалювати (будинок, дерево, неіснуючу тварину). Серед найбільш популярних методик – методика чорнильних плям Роршаха, яка дає змогу одержати дані про ступінь реалістичності сприйняття дійсності та емоційного ставлення до оточуючого середовища.